

GELECEĞİ VE MESLEĞİMİZİ PLANLAMAK: TMMOB'NİN YÜKSEKÖĞRENİME BAKIŞI

Eren Şahiner - Jeoloji Mühendisi

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) açısından mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı eğitimi, piyasanın kâr hırsına terk edilemeyecek, doğrudan toplumun güvenliği, sağlığı ve geleceğiyle ilişkili kamusal bir hizmettir. Bu alanlarda verilen eğitimin niteliği yalnızca bireysel meslek hayatlarını değil, kentleri, doğal varlıkları, üretim süreçlerini ve toplumsal yaşamın bütününe doğrudan belirlemektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren liyakat ve bilim temelli olarak inşa edilen teknik eğitim geleneği, bugün otoriter ve piyasacı müdahaleler ile plansız büyüme politikaları nedeniyle derin bir yapısal krizle karşı karşıyadır.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) eliyle ve siyasal iktidarın doğrudan tahakkümü altında sürdürülen merkeziyetçi politikalar, üniversiteleri birer "eğitim fabrikası"na dönüştürmüştür. Kontrolsüz kontenjan artışı, yükseköğretimin temel büyüme modeli haline getirilmiş, bu yaklaşım üniversitelerin kamusal niteliğini aşındırarak geri dönüşmesi güç bir tahribat yaratmıştır. "Her ile bir üniversite" politikası, teknik eğitimin gerektirdiği laboratuvar ve araştırma olanaklarından yoksun tabela üniversitelerinin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bu plansız sayısal büyüme, eğitimde nitelik eşitsizliklerini derinleştirmiş, mezunların temel mesleki yeterlilikleri kamuoyu nezdinde sorgulanır hale gelmiştir.

Teknik eğitimin niteliği, ilk ve ortaöğretimden bağımsız düşünülemez. TMMOB, 4+4+4 sistemiyle dayatılan dinselikleştirme ve piyasalaştırma politikalarının öğrencilerin analitik düşünme yetisini körelttiğini uzun süredir tespit etmektedir. PISA testlerinde ortaya çıkan sonuçlar, mühendislik eğitimine başlayan gençlerin temel bilimlerdeki hazır bulunuşluk düzeyinin OECD ortalamalarının oldukça altında kaldığını göstermektedir. Bu tablo, temel eğitimden yükseköğretime uzanan sistemin bütünlüklü bir çöküş yaşadığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

TMMOB'nin yıllara yayılan kurultayları, sempozyumları ve raporları, bu sürecin temelinde kamucu, bütüncül planlama anlayışının, kalkınma ve istihdam politikalarının yokluğunun yattığını vurgulamaktadır. Siyasal iktidar, yükseköğretimi yapısal sorunları maskeleyen bir araç olarak kullanmaktadır.

Akademik kadro, laboratuvar ve fiziki altyapı koşulları sağlanmadan açılan fakülteler ve bölümler, eğitimde derinliği ortadan kaldırmıştır. Plansız büyüme, üniversiteler arasında nitelik uçurumlarını artırmıştır. Bu tabloya üniversitelerin bilimsel özerkliklerini kaybetmesi ve akademinin yoğun siyasal baskı altında çalışmak zorunda bırakılması eşlik etmektedir. Özellikle KHK süreçleri sonrasında binlerce akademisyenin ihraç edilmesi ve kalanların güvencesizleştirilmesi, bilimsel üretimi ve eleştirel düşüncüyü ciddi biçimde zayıflatmıştır. Bu antidemokratik ortamda, sorgulayan ve bilimsel yönetime bağlı mühendis, mimar ve şehir plancıları yetiştirmek giderek zorlaşmaktadır.

Son yıllarda hayata geçirilen teknoloji fakülteleri ve mühendislik tamamlama programları ise mesleki kimliği parçalama yönünde ciddi riskler barındırmaktadır. Bilimsel özgüllükleri hiçe sayan bu uygulamalar, tasarım ve proje süreçlerini dışlayarak mühendisi ve mimarı "ara teknik eleman" düzeyine indirgeme eğilimi taşımaktadır.

Bu süreçlerin doğal sonucu olarak diplomanın anlamsızlaştırıldığı bir ortam yaratılmaktadır. Meslektaşlarımızın önemli bir bölümü işsizlikle, büyük bir bölümü ise düşük ücretli ve güvencesiz çalışma koşullarıyla karşı karşıyadır. Eğitimde yaşanan nitelik kaybı, mesleki uygulamaların kalitesini düşürmekte, depremlerden çevre felaketlerine, iş cinayetlerinden kentleşme sorunlarına kadar pek çok alanda toplumsal riskleri artırmaktadır.

Yükseköğretimde Kamucu Anlayışın Yeniden Tesisi

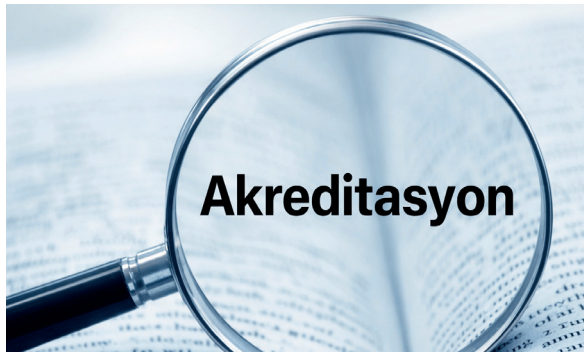
Bu tablo karşısında TMMOB, çözümün yükseköğretim sisteminin piyasacı yaklaşımlardan arındırılarak kamucu bir anlayışla yeniden planlanmasında olduğunu savunmaktadır. Geleceğe dönük projeksiyonumuz bu kamucu perspektife dayanmaktadır.

Üniversiteler, idari, mali ve bilimsel özerkliğe sahip olmadığı sürece gerçek anlamda bilim üretmez. Üniversiteler sermayenin kısa vadeli taleplerine göre değil, deprem, sanayi, enerji, kentleşme, çevre ve tarım gibi stratejik kamusal sorunlara çözüm üretecek biçimde, akademik özgüllük temelinde yönetilmelidir.

Bu çerçevede popülist hedeflerle belirlenen ve plansız biçimde artırılan kontenjanlar, TMMOB'ye bağlı Odaların görüşleri alınarak işgücü ve toplumsal ihtiyaç analizlerine dayalı bütüncül bir planlama ile acilen azaltılmalıdır. Nicelik değil nitelik esas alınmalı; yükseköğretim, istihdam politikalarıyla uyumlu hale getirilmelidir.

Akreditasyon ve Eğitimde Nitelik Güvencesi

TMMOB ve bağlı Odalar, yükseköğretimde niteliğin geliştirilmesine yönelik olarak akreditasyon süreçlerinde uzun süredir aktif rol almaktadır. MÜDEK, MiAK, ZİDEK ve TAPLAK gibi Odalar tarafından kurulan ya da desteklenen yapılar, mesleki yeterliliğin ve müfredatın güncelliğinin denetlenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Akreditasyon süreçleri etkin ve bağlayıcı hale getirilmeli; bu süreçler siyasi bir onay

mekanizması değil, mesleki yeterliliğin ve kamusal sorumluluk bilincinin güvencesi olarak ele alınmalıdır.

Eğitimin içeriği, sermayenin kısa vadeli taleplerine göre değil, planlı ve demokratik kalkınmayı esas alan kamusal ihtiyaçlara göre şekillendirilmelidir. Bunun önkoşulu ise üniversitelerin özerkliğinin güvence altına alınması ve akademik kadroların güvenceli istihdamıdır.

Mesleki Yetkinlik, Belgelendirme ve Meslek İçi Eğitim

TMMOB'nin Mühendislik Mimarlık Şehir Plancılığı Kurultaylarında vurguladığı üzere nitelikli ve kamusal bir üniversite eğitimi sonunda alınan diploma, mesleğin icrası için temel koşuldur. Ancak mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı meslekleri; yetkilendirme, belgelendirme ve meslek içi eğitim süreçleriyle sürekli geliştirilmesi gereken, kamusal sorumluluğu yüksek alanlardır.

TMMOB, meslek icrasını engelleyen tüm girişimlere karşı çıkarken meslektaşların bilimsel ve teknolojik gelişmeleri eşit koşullarda takip edebilmesini savunur. Meslek içi eğitimler, bilgi ve tekniğin güncellenmesini, meslek etiğinin güçlenmesini ve meslektaşlar arasındaki dayanışmanın gelişmesini sağlayan temel araçlardır.

Bu yaklaşım, sermayenin bireyci "yaşam boyu öğrenme" anlayışından köklü biçimde ayrılmaktadır. TMMOB açısından meslek içi eğitim, işsizliğin ve güvencesizliğin sorumluluğunu bireylere yükleyen piyasacı bir mekanizma değil, kolektif bir kamusal süreçtir. Odalar bünyesinde yürütülen MİEM, MİSEM ve SMGM çalışmaları bu anlayışın somut örnekleridir.

Mesleğin İçinden Yeni Çağa Bakmak

Günümüzün karmaşık toplumsal ve mekânsal sorunları, çok disiplinli ve kolektif çalışma yaklaşımlarını zorunlu kılmaktadır. Bu gereklilik, yükseköğretim müfredatına da yansıtılmalı; analitik bilginin yanı sıra birlikte üretme, ortak sorumluluk alma ve kamusal fayda bilinci güçlendirilmelidir. Mesleklerin ve meslektaşların korunması, bireysel yetkinliklerin ötesinde kamucu, planlı ve çok disiplinli bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Yeni dönemin temel tartışma eksenini, ticari sertifikasyonlara karşı kamu yararını esas alan bilimsel yetkinlik modellerinin geliştirilmesi, yükseköğretimde çok disiplinli çalışma kültürünün yerleşmesi ve mesleki dayanışmanın kurumsallaştırılmasıdır. TMMOB'nin vizyonu, bilim ve tekniğin sermayenin kâr hırsına teslim edilmediği, toplumsal faydanın önceliklendirildiği bir mesleki ortamın yeniden inşasına dayanmaktadır.

Mühendislerin, mimarların ve şehir plancılarının onurlu bir gelecek kurabilmesi, yükseköğretilimin kamusal niteliğinin yeniden kazanılmasıyla mümkündür. Bu doğrultuda, üniversitelerin merkeziyetçi ve antidemokratik yapısının tasfiyesi, kontenjanların azaltılması, teknik eğitimde niteliğin yükseltilmesi ve genç meslektaşlar için güvenceli istihdamın sağlanması önümüzdeki dönemin temel mücadele başlıklarıdır.